

iespējas, kā arī nepieciešamību maksimāli ātri nokomplektēt, apbruņot un ekipēt regulāro spēku un Zemessardzes vienības, nav iespējams rast finanšu līdzekļus tik apjomīgam projektam kā obligātā militārā dienesta ieviešana/atjaunošana. Šāds viedoklis tika pamatots, prezentācijā uzskatāmi ilustrējot obligātā militārā dienesta ieviešanai provizoriski nepieciešamos finanšu līdzekļus un salīdzinot tos ar Latvijas aizsardzības budžeta iespējām.

Otrajā daļā, referentiem atbildot uz jautājumiem, piem., par to, vai Latvijas iedzīvotājiem un organizācijām ir zināms, kas katram uzreiz darāms, strauji sākoties militāram konfliktam, raisījās dzīva diskusija ar tās apmeklētājiem, kuru vidū bija ne mazums obligātā militārā dienesta aizstāvju, kā arī pārliecināti pacifisti. Tādējādi diskusija izvērtās tiešām spraiga un pēc tam pie vīna glāzes turpinājās līdz vēlam vakaram.

DOI: <http://doi.org/10.22364/adz.54.14>

## SIEVIETES REFORMĀCIJAS CEĻĀ

Anete Jenča, *Mg. hist.*

Par reformācijas radītājām pārmaiņām Rietumu baznīcā, šķiet, nešaubās neviens. Tika veikts apvērsums baznīcas iekšienē, un līdz ar to notika jauns un revolucionārs pagrieziena punkts dzīvē. Vēl vairāk, līdz ar reformāciju veidojās jauns pasaules skatījums un sabiedrībā kopumā bija vērojamas dažādas būtiskas pārmaiņas. Reformācija pavēra iespējas arī jauniem pētniecības aspektiem. Reformācija ļāva jaunā perspektīvā uzlūkot arī t. s. sieviešu jautājumu baznīcā vai sabiedrībā kopumā. Pēdējo pāris gadu laikā sieviešu jautājums baznīcas kontekstā Latvijā ir bijis un arvien ir ļoti aktuāls.

Kolektīvajā monogrāfijā *Sievietes reformācijas ceļā* ([2018] Rīga : LU Akadēmiskais apgāds) dažādu nozaru un institūciju zinātnieki ir mēģinājuši bagātināt Latvijas baznīcas vēstures pētniecību, iekļaujot tajā sieviešu kalpošanas vēsturi kā vienu no iepriekš noklusētām baznīcas vēstures lappusēm. Iepriekš gan jānorāda, ka Latvijas baznīcas vēsture ilgstoši, līdz pat 20. gs., bija konfesionāli virzīta, un tikai pamazām līdz ar Latvijas Universitātes un Teoloģijas fakultātes dibināšanu tā veidojās kā atsevišķa akadēmiskā nozare. Protams, tas nenozīmēja, ka visi kristietību pētošie vēsturnieki vairs nebija saistīti ar baznīcu (spilgt

piemērs ir L. Adamovičs), tomēr galvenais, ka parādījās akadēmiskai pētniecībai būtiskā kritiskā distance no pētniecības objekta.

Sieviešu jautājums Latvijas baznīcas vēstures pētniecībā nevar tikt uzlūkots par otršķirīgu vai neaktuālu, kas būtu par iemeslu tam, ka šis temats ilgstoši palicis ignorēts. Tieši pretēji, šis aspekts ir ļoti saistošs un bagātīgs un tā izpēte ļauj daudz precīzāk un daudzpusīgāk uzlūkot Latvijas baznīcas vēstures kopainu. No pētniecības izslēdzot vienu elementu, tas nebūtu iespējams.

Grāmata ir tapusi laikā, kad kristiešu vidū Latvijā norisinās spraigas diskusijas par Stambulas konvenciju, dzimtes kategoriju un par sieviešu ordināciju, nereti saistot visu iepriekš minēto ar liberālismu. Tomēr grāmata *Sievietes reformācijas ceļā* rāda, ka tas nav tik vienkārši, jo monogrāfijā aplūkotas sievietes ir ļoti dažādas un domā teoloģiski atšķirīgi. Mūsdienu humanitārās un sociālās zinātnes, it īpaši dzimtes studijas, ir problematizējušas tādus universālus nošķirumus kā “sieviete” un “vīrietis”, parādot, ka tās ir kontekstuālas un vēsturiskas, nevis esenciālas kategorijas. Dzimtes kategorijas ir cieši saistītas ar etnicitāti, sociālo piederību, izglītību, arī piederību pie reliģiskā vairākuma vai mazākuma. Sieviešu kalpošanas vēsture

nav šķirama no maskulinitātes pētniecības, jo baznīcas feminizācija Latvijā un citur Eiropā ir radījusi pretreakciju – saasinātas rūpes par “pareizo” vīrietību. Šie procesi ir saistīti, un to analīze Latvijā ir jau citu, nākamo pētījumu uzdevums.

Monogrāfijā ir ietverti pieci dažādu autoru raksti, katrs no tiem atklāj pilnīgi atšķirīgu aspektu jautājumā par sievietes nozīmi, vietu vai darbību baznīcā un kopumā sniedz daudzšķautņainu ieskatu sieviešu kalpošanas vēsturē. Tajā pašā laikā raksti ir izkārtoti hronoloģiski secīgā kārtībā.

Anete Jenča šajā monogrāfijā aplūkojusi sieviešu kalpošanu Vidzemes brāļu draudzēs (hernhūtiešu draudzēs). Sievietes piedalījās un ar izlozes palīdzību tika ievēlētas draudzes amatos (kā atbildīgās par sieviešu kalpošanu), jau dibinot pirmo latviešu brāļu draudzi Valmierā 1742. gadā. Lai arī nevaram runāt par sieviešu ordināciju brāļu draudzēs šajā laikā, sievietēm bija iespējas sprediķot un vadīt sieviešu sanāksmes. Vienlaikus būtu maldīgi uzskatīt brāļu draudžu darbību par protofeministisku, jo sievietes bija gan savā lokā, gan kopumā draudzē pakļautas disciplīnai, kas nereti izslēdza citādā klātbūtni – piem., tika disciplinētas tās sievietes, kas bija apprecējušas vīrus, kuri nebija brāļu draudzes locekļi.

Brāļu draudžu tematiku turpina Beata Paškevica, analizējot hernhūtiešu Vidzemes misijas atbalstītājas Magdalēnas Elizabetes fon Hallartes darbību. Fon Hallartes aktivitātes parādās valstu robežas pārvarošs vēriens – viņa sarakstījās ar piētisma autoritāti Augustu Hermani Franki un pati bija Halles piētisma ideju tālāknesēja. Viņas darbības rezultāts ir otrā (pēc E. Glika semināra) Latvijas vēsturē zināmā zemnieku skolotāju semināra izveidošana.

Kristīne Ante un Mārcis Zeiferts ir aplūkojuši sieviešu kalpošanu Kurzemes un Vidzemes luterāņu draudzēs 19.–20. gadsimta sākumā, īpašu vērību pievēršot iekšmisijai un ar to saistītajai diakonisu sociālajai kalpošanai, kas tika veidota, pārņemot Rietumeiropas diakonisu darbības principus. Rīgā un Jelgavā tika dibinātas diakonisu mājas. Šīs aktivitātes iekļaujas plašākā kontekstā un ir saistītas ar pilsoniskām iniciatīvām, kas noveda pie dažādu labdarības organizāciju, t. sk. sieviešu biedrību, dibināšanas Vidzemes un Kurzemes pilsētās.

Ralfs Kokins analizējis 20. gs. 20.–30. gadu luterāņu mācītāju veidotās grāmatiņas par viņu vadīto draudžu un to dievnamu vēsturi. Autors secinājis, ka aplūkotajā laika posmā sievietes kristīgā kalpošanā un darbībā bija ievērojami aktīvākas par vīriešiem. Daudzās grāmatiņās atrodama informācija par dažādām grupām un pulciņiem, kas darbojušies draudzēs, – mūzikas draugu grupas, iekšmisijas un ārmisijas, rokdarbu u. c. grupas, kurās vairākums ir sievietes.

Dace Balode un Valdis Tēraudkalns aplūkojuši sieviešu ordinācijas vēsturi latviešu luterānismā gan Latvijā, gan emigrācijā. Sieviešu ordinācijas jautājums kļuva aktuāls 20. gs. 20. gados līdz ar sieviešu lomas maiņu sabiedrībā (piem., vēlēšanu tiesību ieguve), pašu sieviešu aktivizēšanos cīņai par savām tiesībām un teoloģiski izglītotu sieviešu skaita pieaugumu. Autori analizē ordinācijas priekšvēsturi starpkaru periodā, pirmo sieviešu mācītāju darbību un uzskatus laikā pēc Otrā pasaules kara, kā arī grūtības, ar kādām sievietes, kuras vēlējas kļūt par mācītājām, Latvijā saskārās, sākot ar 90. gadiem. Vēsturisko pētījumu autori interpretē plašākā teoloģiskā kontekstā.